

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Kyhä, H. & Eskola-Salin, N. (2020) Opetus- ja ohjaushenkilöstön näkemys tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta ammatillisessa oppilaitoksessa. TAMKjournal, 6.5.2020.

URL: <http://tamkjournal.tamk.fi/opetus-ja-ohjaushenkiloston-nakemys-tasa-arvon-ja-yhdenvertaisuuden-toteutumisesta/>

Opetus- ja ohjaushenkilöstön näkemys tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta ammatillisessa oppilaitoksessa

in [Ammatillinen opettajankoulutus](#) · [Kehittäminen ja soveltava tutkimus](#) — 6 touko, 2020

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat tärkeitä arvoja hyvinvointiyhteiskunnassamme. Tasa-arvoiset ja yhdenvertaiset opiskelu- ja uramahdollisuudet tukevat jokaisen mahdollisuuksia kehittyä täyteen potentiaaliinsa ja tuntea itsensä täysivaltaiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Näiden arvojen ja päämäärien vahvistaminen on myös edellytys työllisyyden, osaamisen ja hyvinvoinnin kasvattamiselle. Oppilaitosten on tartuttava eriarvoistaviin käytäntöihin ja aktiivisesti edistettävä tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen oppilaitosympäristön toteutumista. Artikkelissa tarkastellaan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista Tampereen seudun ammattiopisto Tredun opetus- ja ohjaushenkilöstöltä kerättyyn kyselyaineistoon pohjautuen.

Kirjoittajat Henna Kyhä ja Nina Eskola-Salin

TAMKIn Ammatillinen opettajakorkeakoulu toteuttaa valtakunnallista Tasa-arvoa ja reformia -hanketta vuosina 2018–2020 yhdessä muiden ammatillisten opettajakorkeakoulujen kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa hankkeessa TAMK on tehnyt yhteistyötä mm. Tampereen seudun ammattiopisto Tredun kanssa innostaen henkilöstöä ja opiskelijoita tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön. Tredussa on hankkeen aikana työskennelty mm. oppilaitoksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman parissa, järjestetty henkilöstölle aiheeseen liittyvää koulutusta, työpajoja sekä keskustelu- ja muita tilaisuuksia. Myös opiskelijat on osallistettu mukaan tasa-arvotyöhön.

Oppilaitosten ja koulutuksen järjestäjien velvollisuuksiin kuuluu tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Velvoite on kirjattu lakiin naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (ns. tasa-arvolaki). Tasa-arvolaki (609/1986) tuli voimaan Suomessa vuonna 1987. Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) tuli voimaan 1.1.2015.

Tasa-arvolain (1986) tarkoitus on parantaa naisten ja miesten välistä tasa-arvoa, estää sukupuoleen perustuvaa syrjintää ja parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Tasa-arvo tarkoittaa jokaisen ihmisen yhtäläisiä mahdollisuuksia tehdä valintoja, opiskella, kehittyä työssään sekä tulla kohdelluksi ja palkituksi siinä ilman asenteellisia tai rakenteellisia rajoituksia, jotka johtuvat sukupuolesta, iästä, kansallisuudesta tai muusta henkilöön liittyvästä seikasta. Yhdenvertaisuuslaki (2014) kieltää häirinnän iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Opetushallituksen julkaisema Mukana! Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö toisella asteella - opas (Honkala ym. 2019) on avainasemassa kehitettäessä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä oppilaitoksissa. Opas on tarkoitettu erityisesti lukioille ja ammatillisille oppilaitoksille. Opas

avaa oppilaitoksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön velvoitteita, tavoitteita ja mahdollisuuksia opiskelijalle, opetus- ja ohjaushenkilöstölle ja oppilaitoksen johdolle. Kantavana ajatuksena on, että sukupuolten tasa-arvo ja yhdenvertaisuus eivät synny itsestään, vaan ne luodaan oppilaitoksen rakenteilla ja toimintatavoilla. Lisäksi opas tarjoaa käytännön esimerkkejä ja vinkkejä oppilaitoksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien ja -työn kehittämiseksi. Olemassa olevien hyvien käytänteiden esille nostaminen on tärkeää segregatiota purkavassa työssä niin oppilaitoksissa kuin työelämässä. (Honkala ym. 2019.)

Kyselyaineisto

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista Tredussa on arvioitu opetus- ja ohjaushenkilöstölle suunnatun Tasa-arvo oppilaitoksessamme -kyselyn perusteella. Kyselyllä kartoitettiin Tredun henkilöstön käsityksiä siitä, miten tasa-arvo toteutuu oppilaitoksen toiminnassa ja miten sitä voidaan kehittää. Vastauksia tullaan hyödyntämään tulevissa oppilaitoksen henkilöstön ja työelämän edustajien koulutustilaisuuksissa sekä oppilaitoksen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman laadinnassa ja suunnitelman vaikutusten arvioinnissa. Kysely on toteutettu osana Tasa-arvoa ja reformia -hanketta.

Kyselyaineistossa on yhdistetty Tredun opetus- ja ohjaushenkilöstöltä syksyllä 2018 Pedatori-tapahtumassa kerätty kysely (n=53), maaliskuussa 2019 henkilöstölle sähköisesti toteutettu kysely (n=39) sekä marraskuussa 2019 Pedatorilla kerätty aineisto (n=132). Aineistot on yhdistetty niiltä osin kuin se on ollut mahdollista. Valtaosin tuloksia esitellään yhtenä aineistona (jolloin n=221). Muutamassa kysymyksessä aineistoja ei kuitenkaan ollut mahdollista yhdistää, jolloin tuloksia esitellään marraskuussa 2019 Pedatorilla kerätyn aineiston pohjalta.

Kaksi kolmasosaa vastaajista oli naisia. Koulutusaloittain tarkasteltuna eniten vastaajia oli tekniikan, sosiaali- ja terveys- sekä kaupan ja hallinnon aloilta, toimipisteittäin tarkasteltuna Tredun Hepolamminkadun sekä Santalahdentien toimipisteistä.

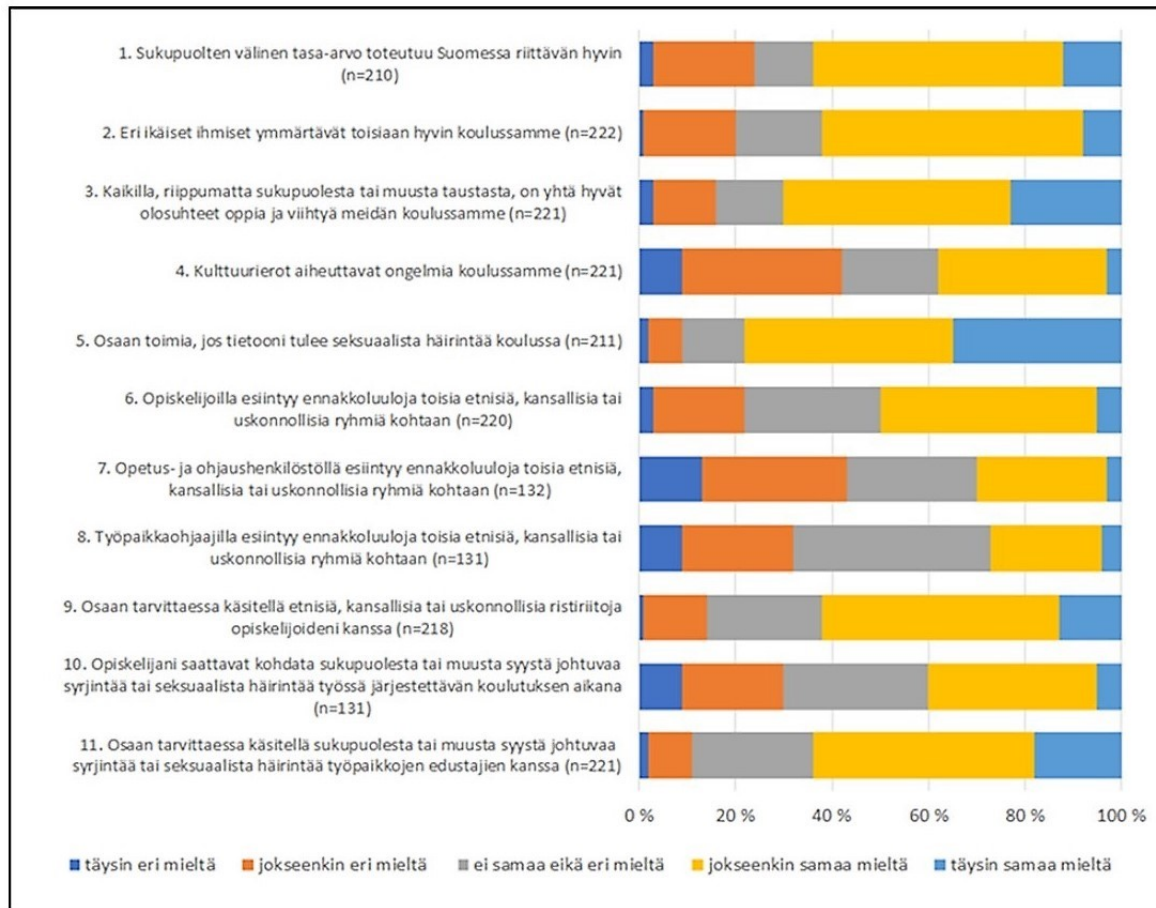
Tulokset

Kyselyssä vastattiin viisiportaisella Likert-asteikolla (täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä) mm. seuraavia aihealueita koskeviin väittämiin tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta:

- Sukupuolten väliseen tasa-arvon liittyvät väittämät
- Eri-ikäisten ihmiset kanssakäymiseen liittyvä väittämä
- Oppilaitoksen yleiseen viihtymiseen ja oppimiseen liittyvä väittämä
- Kulttuurieroihin liittyvät väittämät
- Seksuaaliseen häirintään liittyvä väittämä
- Etniseen, kansalliseen ja uskonnollisiin ristiriitoihin liittyvät väittämät

Kyselyyn annettujen vastausten perusteella voidaan tehdä useita havaintoja (kuva 1). Ensinnäkin yleisesti oltiin tyytyväisiä sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumiseen niin Suomessa yleisesti kuin Tredussa. Kahden kolmasosan mielestä sukupuolten välinen tasa-arvo toteutuu Suomessa hyvin. Niin ikään yli kaksi kolmasosaa koki, että Tredussa on kaikilla riippumatta sukupuolesta tai muusta taustasta yhtä hyvät olosuhteet oppia ja viihtyä. Myös eri-ikäisten osalta koettiin tilanne hyväksi: kaksi kolmesta vastaajasta koki, että eri-ikäiset ihmiset ymmärtävät toisiaan Tredussa hyvin.

Enemmistö vastaajista koki osaavansa käsitellä erilaisia ristiriitoja. Neljä viidestä koki osaavansa toimia, mikäli oppilaitoksessa ilmenee seksuaalista häirintää, ja kolme viidestä osaavansa käsitellä etnisiä, kansallisia tai uskonnollisia ristiriitoja opiskelijoiden kanssa. Osa vastaajista ilmoitti, ettei osaa käsitellä koulussa vastaantulevia edellä mainittuja tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä ristiriitatilanteita.

Kuva 1 Tredun opetus- ja ohjaushenkilöstön näkemys tasa-arvon toteutumisesta oppilaitoksessa

Vastaajista 38% katsoi kulttuurierojen aiheuttavan ongelmia koulussa (kuva 1). Useimmiten koettiin, että nimenomaan opiskelijoilla esiintyy ennakkoluuloja toisia etnisiä, kansallisia tai uskonnollisia ryhmiä kohtaan. Vastaajista puolet oli tätä mieltä. Vajaa kolmannes koki, että opettajilla esiintyy ennakkoluuloja toisia etnisiä, kansallisia tai uskonnollisia ryhmiä kohtaan, ja runsas viidennes koki, että työpaikkaohjaajilla ilmenee ennakkoluuloja. Huomionarvoista kuitenkin on, että näiden väittämien vastausten hajonnat olivat suuret.

Noin 40 % vastaajista oli sitä mieltä, että opiskelijat saattavat kohdata sukupuolesta tai muusta syystä johtuvaa syrjintää tai seksuaalista häirintää työssä järjestettävän koulutuksen aikana. Kaksi kolmesta vastaajasta koki kuitenkin osavansa tarvittaessa käsitellä työpaikkojen edustajien kanssa sukupuolesta tai muusta syystä johtuvaa syrjintää tai seksuaalista häirintää.

Johtopäätökset

Artikkelissa on tarkasteltu Tredun henkilöstön näkemyksiä tasa-arvon toteutumisesta oppilaitoksessa ja laajemminkin yhteiskunnassa. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö ammatillisessa oppilaitoksessa on tärkeää ja osaltaan lisää tietoisuutta tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisen merkityksestä ja mahdollisuuksista. Kyselyiden tuloksista nousseet kehittämiskohteet osoittavat, että työlle on edelleen tarvetta.

Kyselyyn vastanneet näkivät tasa-arvon toteutuvan oppilaitoksessa pääosin hyvin. Tyytyväisimpiä oltiin mm. sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumiseen sekä eri-ikäisten ihmisten yhdessä toimimiseen. Myös parannettavaa löytyi: vastaajien mukaan kulttuurierot aiheuttavat ongelmia koulussa. Useimmiten koettiin, että nimenomaan opiskelijoilla esiintyy ennakkoluuloja toisia etnisiä, kansallisia tai uskonnollisia ryhmiä kohtaan.

Tuloksia tarkasteltaessa voidaan todeta, että henkilöstö on saanut erilaisiin koulussa ilmenneisiin tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden teemoihin liittyviin ristiriitilanteisiin koulutusta, sillä valtaosa koki osaavansa käsitellä tilanteita, jos esimerkiksi oppilaitoksessa ilmenee seksuaalista häirintää. Toisaalta vastaustenkin perusteella voidaan havaita tämän olevan teema, johon liittyvää osaamisen vahvistamista ja täydennyskoulutusta opetushenkilöstö tarvitsee jatkuvasti.

Tarkastelussa heräsi myös joitakin jatkokysymyksiä: ensinnäkin miten opiskelijat olisivat vastanneet samaiseen kyselyyn. Nyt kysely toteutettiin vain Tredun henkilöstölle. Jatkossa kyselyä voisi laajentaa myös opiskelijoille ja työpaikkaohjaajille. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön jalkauttaminen oppilaitosten arkeen tulee nähdä paitsi opettajan tulevaisuustyönä myös koko oppimisyhteisön yhteisenä päämääränä. Näin jokainen on osaltaan vastuussa tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen toimintakulttuurin luomisesta. Jatkossa kyselyssä voisi kartoittaa myös eri osapuolten näkemystä sukupuolen moninaisuudesta ja sukupuolivähemmistöjen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta. (STM 2015.)

Yhdenvertaisuuslain mukaan kaikilla työnantajilla on velvollisuus aktiivisesti edistää yhdenvertaisuutta ja kehittää aidosti syrjimättömiä työoloja ja työtapoja. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen näkökulmasta tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen oppimisympäristöinä toimivilla työpaikoilla on yhtä tärkeää kuin oppilaitosympäristössä. Yhdenvertaisuuden edistäminen työpaikalla tarkoittaa syrjinnän ennaltaehkäisemisen lisäksi aktiivisia toimenpiteitä syrjinnän vaarassa olevien tai yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta heikommassa asemassa olevien tukemiseksi ja heidän asemansa parantamiseksi. (Työsuojeluhallinto 2019.)

Oppilaitoksissa on luotava selkeät rakenteet ja toimintatavat tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen toiminnan edistämiseksi. Ainoastaan suunnitelmallisella ja määrätietoisella työllä parannetaan oppilaitoksessa työskentelevien hyvinvointia, turvallisuutta ja sitä kautta opiskelijoiden oppimistuloksia. (Honkala ym. 2019.) On tärkeää huomata, että kaikkea ei voi muuttaa kerralla, vaan on hyvä valita muutama toimenpide, jolla voidaan konkreettisesti vaikuttaa oppilaitoksen arkeen ja edetä kohti aitoa yhdenvertaisuutta. (Rauhankasvatusinstituutti 2018.)

Tasa-arvoa ja reformia -hanke, sen koulutukset ja konsultoinnit sekä vastikään ilmestynyt Mukana! Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö toisella asteella -opas ovat avainasemassa kehitettäessä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä oppilaitoksissa. Nyt toteutettua kyselyä on

hyvä jatkossakin hyödyntää Tredussa, kun esimerkiksi oppilaitoksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa päivitetään.

Lähteet

Honkala, S., Lempinen, M., Nousiainen, K., Onwen-Huma, H., Salo, A. & Vacker, R. 2019. Mukana! Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö toisella asteella. Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2019:4a. Luettu 29.11.2019. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/mukana-tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuustyö-toisella-asteella>

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609

Rauhankasvatusinstituutti. 2018. Koulu vailla vertaa. Opas oppilaitosten yhdenvertaisuussuunnitteluun. Luettu 2.4.2020. https://maailmankoulu.fi/wp-content/uploads/2018/02/yhdenvertaisuus_opas_web.pdf

STM. 2015. Tasa-arvolaki, oppilaitokset ja sukupuolen moninaisuus. Luettu 2.4.2020. <https://www.tasa-arvo.fi/documents/10181/34936/Tasa-arvolaki%2C+oppilaitokset+ja+sukupuolen+moninaisuus+%28STM+2015%29/4b259cc9-9e12-4166-b808-3ad630497fca>

Työsuojeluhallinto. 2019. Yhdenvertaisuuden edistäminen työpaikalla. Ohjeita työnantajalle. Työsuojeluhallinnon julkaisuja 472019

Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325

Kirjoittajat

Henna Kyhä, projektiasiantuntija ja yhteyspäällikkö
Pedagogiset ratkaisut /Ammatillinen opettajakorkeakoulu, TAMK
henna.kyha@tuni.fi

Nina Eskola-Salin, lehtori
Pedagogiset ratkaisut /Ammatillinen opettajakorkeakoulu, TAMK
nina.eskola-salin@tuni.fi

Kuvituskuva: Pixabay